

Svenska miljömål

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2009/10: 155 Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete tillsammans med tre följdmotioner med sammanlagt 15 yrkanden.

I propositionen föreslår regeringen en ny målstruktur för miljöarbetet. Miljöarbetet ska enligt förslaget struktureras enligt följande:

- ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljö kvalitetsmålen
- miljö kvalitetsmål som anger det tillstånd i den svenska miljön som miljö arbetet ska leda till
- etappmål som anger steg på vägen till miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.

Regeringen föreslår att generationsmålet, miljö kvalitetsmålen och etappmål av särskild vikt ska beslutas av riksdagen. Övriga etappmål ska beslutas av regeringen.

Vidare föreslås att bedömningsgrunden för miljö kvalitetsmålen ska ändras. Den förändrade bedömningsgrunden innebär att målen fortsatt är mycket ambitiösa – men inte formulerade på ett sätt som gör dem omöjliga att nå. Vid bedömningen av om målen nås tas hänsyn till att naturen har lång återhämtningstid.

Regeringen föreslår att miljö kvalitetsmålen *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö* och *Säker strålmiljö* ändras. När det gäller det nuvarande delmålet till miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* föreslås att detta ersätts med ett etappmål till 2020 med samma lydelse.

Miljömålssystemet ska bli effektivare genom att man i tid och i organisation skiljer uppföljning och utvärdering från uppgiften att utveckla strategier med nya etappmål, styrmedel och åtgärder. En parlamentarisk beredning tillsätts därför med uppgift att ge råd till regeringen om hur miljö kvalitetsmålen kan nås. Naturvårdsverket får ett utökat ansvar för att samordna myndigheternas miljö måluppföljning.

Aktörernas ansvar för att bidra till miljö kvalitetsmålen lyfts fram. I propositionen poängteras också att ökad kunskap om ekosystemtjänster och deras värden är centrala i arbetet för att nå miljö kvalitetsmålen och utgör en viktig grund i det fortsatta arbetet med att utveckla etappmål och strategier inom miljömålssystemet.

Regeringen lyfter också fram prioriterade området för det fortsatta arbetet.

Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som regeringen har gjort i propositionen och godkänner vad regeringen förordar om målstruktur, strategier och miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan*, *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö* samt *Säker strålmiljö*. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

I betänkandet finns 10 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Bakgrund	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	8
Utskottets överväganden	10
Mål för miljöpolitiken	10
Målstruktur för miljöarbetet	10
Miljömålssystemet	13
Etappmål	15
Miljömålssystemets organisation	17
Uppgifter i miljömålssystemet	20
Ekosystemtjänster	23
Miljökvalitetsmålen	25
Begränsad klimatpåverkan	25
Bara naturlig försurning	26
Giftfri miljö	27
Säker strålmiljö	31
Ingen övergödning	31
Levande skogar	34
Reservationer	38
1. En ny målstruktur för miljöarbetet, punkt 1 (s, v, mp)	38
2. Miljökvalitetsmålen, punkt 2 (s, v, mp)	39
3. Etappmål, punkt 3 (s, v, mp)	40
4. Miljömålsrådet, punkt 4 (s, v, mp)	41
5. Miljörörelsen och miljömålen, punkt 6 (s, v, mp)	41
6. Regelverk för handel och miljö, punkt 7 (s, v, mp)	42
7. Ekosystemtjänster, punkt 8 (s, v, mp)	43
8. Giftfri miljö, punkt 11 (s, v, mp)	43
9. Ingen övergödning, punkt 13 (s, v, mp)	44
10. Levande skogar, punkt 14 (s, v, mp)	45
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	46
Propositionen	46
Följdmotionerna	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En ny målstruktur för miljöarbetet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:155 punkt 1 och avslår motion 2009/10:MJ6 yrkandena 1–4.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Miljö kvalitetsmålen

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 5.

Reservation 2 (s, v, mp)

3. Etappmål

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 6.

Reservation 3 (s, v, mp)

4. Miljömålsrådet

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 7.

Reservation 4 (s, v, mp)

5. Politiskt avvägda strategier

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att de av riksdagen tidigare beslutade strategierna för att nå miljö kvalitetsmålen inte längre ska gälla utan ersättas med strategier som regeringen beslutar. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:155 punkt 2.

6. Miljörörelsen och miljömålen

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 8.

Reservation 5 (s, v, mp)

7. Regelverk för handel och miljö

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 9.

Reservation 6 (s, v, mp)

8. Ekosystemtjänster

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 10.

Reservation 7 (s, v, mp)

9. Begränsad klimatpåverkan

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att delmålet under miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan utgår och ersätts med ett etappmål av samma lydelse. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:155 punkt 3 och avslår motion 2009/10:MI5.

10. Bara naturlig försurning

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:155 punkt 4.

11. Giftfri miljö

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:155 punkt 5 och avslår motionerna 2009/10:MJ4 och 2009/10:MJ6 yrkande 11.

Reservation 8 (s, v, mp)

12. Säker strålmiljö

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:155 punkt 6.

13. Ingen övergödning

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 13.

Reservation 9 (s, v, mp)

14. Levande skogar

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ6 yrkande 12.

Reservation 10 (s, v, mp)

Stockholm den 8 juni 2010

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Bengt-Anders Johansson (m), Carina Ohlsson (s), Sofia Arkelsten (m), Bo Bernhardsson (s), Anita Brodén (fp), Ann-Kristine Johansson (s), Lars Hjalmered (m), Rune Wikström (m), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s), Liza-Maria Norlin (kd) och Jacob Johnson (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Bakgrund

Riksdagen fattade beslut i april 1999 om en ny målstruktur för det nationella miljöarbetet (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183). Miljö- och jordbruksutskottet anförde att det är delmålen snarare än de allmänt formulerade miljö kvalitetsmålen som kommer att utgöra underlag för miljöpolitiska åtgärder och prioriteringar inom olika samhällssektorer. Mot den bakgrunden borde det enligt utskottets mening ankomma på riksdagen att ta ställning till hur målsättningen för detta arbete skulle formuleras (bet. 1998/99: MJU6 s. 34). Med anledning av vad utskottet anförde begärde riksdagen att regeringen skulle återkomma till riksdagen med redovisning och förslag angående delmålen under vart och ett av de nya miljö kvalitetsmålen.

I propositionen Kemikaliestrategi för Giftfri miljö föreslog regeringen 5 delmål för miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*. Förslagen antogs av riksdagen i juni 2001 (prop. 2000/01:65, bet. 2000/01: MJU15, rskr. 2000/01:269).

I propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier lade regeringen förslag om 62 delmål till samtliga miljö kvalitetsmål utom *Begränsad klimatpåverkan*. Förslagen antogs av riksdagen i november 2001 (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36).

I propositionen Sveriges klimatstrategi (prop. 2001/02:55, bet. 2001/02: MJU10, rskr. 2001/02:163) föreslog regeringen ett särskilt delmål för klimatpolitiken som antogs av riksdagen i mars 2002.

I propositionen Vissa inomhusmiljöfrågor föreslog regeringen att miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* skulle kompletteras med ett delmål för inomhusmiljön. Riksdagen beslutade i juni 2002 i enlighet med förslaget (prop. 2001/02:128, bet. 2001/02: BoU14, rskr. 2001/02:291).

I propositionen Ett samhälle med giftfria och resurssnåla kretslopp föreslog regeringen att 2 nya delmål skulle införas under miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Förslagen antogs av riksdagen i oktober 2003 (prop. 2002/03:117, bet. 2003/04: MJU4, rskr. 2003/04:13).

I propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130) angav regeringen sin avsikt att senast 2005 återkomma till riksdagen med förslag på ett 16:e miljö kvalitetsmål för biologisk mångfald. Regeringen framhöll även att uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålen med tillhörande delmål skulle göras kontinuerligt.

I propositionen Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48) gjordes en fördjupad utvärdering av systemet med miljö kvalitetsmål och delmål. Regeringen föreslog att systemet skulle kompletteras med ett 16:e miljö kvalitetsmål, *Ett*

rikt växt- och djurliv. Till miljö kvalitetsmålet föreslogs tre delmål. Därutöver föreslog regeringen 5 nya delmål, att 17 delmål får en ändrad lydelse samt att 9 delmål utgår. Regeringen gjorde även bedömningen att systemet fungerar effektivt men att det kan förbättras bl.a. genom att olika aktörers roller tydliggörs.

I samband med beredningen av detta ärende har utskottet sammanträffat med föreningen Klimatkommuner.

Miljömålsrådet

Miljömålsrådet, som är en instans för samråd och samverkan i arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålen, inrättades den 1 januari 2002. Sedan 2002 lämnar Miljömålsrådet årligen en redovisning till regeringen om hur arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen utvecklas. Den senaste rapporten Miljömålen i halvtid, deFacto 2009, överlämnades till regeringen i juni 2009. Därutöver lämnar Miljömålsrådet underlag till regeringens fördjupade utvärdering av läget när det gäller att infria miljö kvalitetsmålen. Den senaste utvärderingen lämnades den 1 april 2008 med rapporten Miljömålen – nu är det bråttom! (dnr M2008/1443/Mk). Rapporten har remissbehandlats. Förslagen behandlas delvis i den föreliggande propositionen men även i propositionerna En sammanhållen svensk havspolitik (2008/09:170, bet. 2008/09:MJU29, rskr. 2008/09:299) och En sammanhållen klimat- och energipolitik – Klimat (prop. 2008/09:162, bet. 2008/09:MJU28, rskr. 2008/09:300).

Utredningen om miljömålssystemet

Regeringen beslutade den 17 juli 2008 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda och föreslå förändringar i miljömålssystemets struktur och organisation. Utredningen redovisade en delrapport i februari 2009. Uppdraget slutredovisades den 30 september 2009 (dnr M2009/848/Mk). Utredningen har remissbehandlats. Utredningen tog namnet Utredningen om miljömålssystemet.

Övriga underlag till miljö kvalitetsmålen

Statens energimyndighet har i rapporten Energi som miljö mål (dnr 2008/954/Mk) begärt att energi bör vara ett övergripande mål i miljömålssystemet.

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag lämnat rapporten Miljö kvalitetsmålen och GMO (dnr M2006/4253/Kk). Rapporten har remissbehandlats. Miljö värdsberedningen (Jo 1968:A) har presenterat rapporten Tillväxt och miljö i ett globalt perspektiv (MVB PM 2007:1, dnr M2007/1930/I).

Statistiska centralbyrån har på regeringens uppdrag tagit fram ett system för redovisning av materialflödesstatistik (baserat på befintlig statistik i huvudsak för import, export, konsumtion och produktion) för att bedöma den samlade miljö påverkan från vissa material (dnr M2009/3373/Kk).

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag i samråd med berörda aktörer kartlagt omfattningen av miljömålsarbetet i kommunerna (dnr M2006/5434/Hm).

Skogsstyrelsen har på regeringens uppdrag redovisat ett förslag till utveckling och precisering av hållbart nyttjande av skog. Uppdraget redovisades genom meddelande 5:2007 (dnr Jo2007/3690/LB).

Statens jordbruksverk har på regeringens uppdrag redovisat förslag till utveckling och precisering av begreppet hållbart nyttjande i enlighet med de svenska miljömålen. Uppdraget redovisades genom rapporten Hållbart nyttjande inom jordbruket (rapport 2007:23). Rapporten har remissbehandlats.

Vetenskapliga rådet för biologisk mångfald har på regeringens uppdrag redovisat en analys av ekosystemtjänsternas koppling till miljökvalitetsmålen (dnr 2008/1212/Na).

Vägverket har på regeringens uppdrag utrett möjliga åtgärder för att minska partikelemissionerna från slitage och uppvirvling från vägtrafiken. Uppdraget redovisades till regeringen i mars 2007 (dnr M2007/1511/Mk). Ärendet har remissbehandlats.

Statens energimyndighet har på regeringens uppdrag sammanställt kunskapen om effekter av vedeldning och analyserat förslag till åtgärder (dnr M2004/1229/Mk).

Statens jordbruksverk, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag inkommit med ett förslag till handlingsplan för hållbart växtskydd för perioden 2010–2013 (dnr M2008/3238/Kk).

Strålsäkerhetsmyndigheten har på regeringens uppdrag inlämnat rapporten Nationell plan för allt radioaktivt avfall. Rapporten har remissbehandlats.

Fiskeriverket har i samråd med Naturvårdsverket i uppdrag att i ett avgränsat kustområde genomföra försöksinsatser med skarpsillutfiskning. Uppdraget har delredovisats till regeringen (dnr Jo2009/3654/JFS). Vidare har Fiskeriverket i samråd med Naturvårdsverket och länsstyrelserna haft i uppdrag att föreslå tre områden med permanent fiskeförbud i vardera Östersjön och Västerhavet (dnr Jo2009/3717/JFS).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen gör regeringen en samlad redovisning av de insatser som vidtas för att miljökvalitetsmålen nås och prioriterade områden för det fortsatta arbetet lyfts fram. Regeringen föreslår dels en ny målstruktur för miljöarbetet, dels att bedömningsgrunden för miljökvalitetsmålen ska förändras. Den förändrade bedömningsgrunden innebär att målen fortsatt är mycket ambitiösa – men inte formulerade på ett sätt som gör dem omöjliga att nå. Vid bedömningen av om målen nås tas hänsyn till att naturen har lång återhämtningstid. Regeringen föreslår att miljökvalitetsmålen *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö* och *Säker strålmiljö* ändras.

Miljömålssystemet kan bli effektivare genom att man i tid och i organisation skiljer uppföljning och utvärdering från uppgiften att utveckla strategier med nya etappmål, styrmedel och åtgärder. En parlamentarisk beredning tillsätts därför med uppgift att ge råd till regeringen om hur miljö kvalitetsmålen kan nås. Naturvårdsverket får ett utökat ansvar för att samordna myndigheternas miljömålsuppföljning.

Aktörernas ansvar för att bidra till miljö kvalitetsmålen lyfts fram. I propositionen poängteras också att ökad kunskap om ekosystemtjänster och deras värden är centrala i arbetet för att nå miljö kvalitetsmålen och utgör en viktig grund i det fortsatta arbetet med att utveckla etappmål och strategier inom miljömålssystemet.

Utskottets överväganden

Mål för miljöpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål. Vidare avslås motionsförslag (mp, s, v) om generationsmålet, miljö kvalitetsmålen och etappmål.

Jämför reservationerna 1 (s, v, mp), 2 (s, v, mp) och 3 (s, v, mp).

Målstruktur för miljöarbetet

Propositionen

Regeringen föreslår att miljöarbetet ska vara strukturerat med:

- ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljö kvalitetsmålen
- miljö kvalitetsmål som anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till
- etappmål som anger steg på vägen till miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.

Det övergripande målet för miljöpolitiken är, enligt regeringens förslag, att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser (generationsmålet). Detta förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.

Generationsmålet innebär, enligt regeringen, att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfyllda inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot att

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen
- en god hushållning sker med naturresurserna
- andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön

- konsumtionsmönstren för varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Syftet med strecksatserna är att ge vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs.

Regeringen föreslår att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen fastställs av riksdagen. Etappmålen fastställs av regeringen eller, om det finns särskilda skäl, av riksdagen. Regeringen anser att riksdagen bör fastställa etappmål av stor vikt eller komplexitet.

Motionen

I motion MJ6 (mp, s, v) föreslås att generationsmålet ska vara: ”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, samtidigt som svensk miljö- och hälsopåverkan i andra länder minskar.” Motivet är att målet bör vara att vi ska lösa våra miljöproblem, samtidigt som vårt bidrag till miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser minskar (yrkande 2).

När det gäller generationsmålet strecksats om kretsloppen förordar motionärerna följande lydelse: ”kretsloppen är resurseffektiva och är på väg att befrias från farliga ämnen”. Regeringens formulering med uttrycket ”så långt som möjligt” anses vara alltför diffust (yrkande 3). Generationsmålet strecksats om konsumtionsmönstren borde, enligt motionärerna lyda: ”konsumtionsmönstren för varor och tjänster i Sverige orsakar minsta möjliga miljö- och hälsoproblem både i Sverige och utomlands”. Den internationella aspekten bör, enligt motionärerna, markeras i strecksatsen (yrkande 4).

I motionen föreslås vidare att etappmålen normalt ska beslutas av riksdagen eftersom detta skapar ökad tyngd och större kontinuitet i arbetet med att nå målen (yrkande 1). Ett riksdagsbeslut genererar en större tydlighet och trygghet i myndigheternas och andra aktörers arbete. I annat fall finns risk för att arbetet blir ryckigt och ostrukturerat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag till ny målstruktur för miljöarbetet. Enligt utskottets mening innebär regeringens förslag med tre målnivåer en förenkling i förhållande till den nuvarande strukturen.

Det är, enligt utskottet, positivt att det övergripande målet, generationsmålet, ges en tydlig plats och funktion i målstrukturen. När generationsperspektivet lyfts fram genom ett mål klargörs också inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske. En sådan utgångspunkt innebär, enligt utskottets mening, att det blir tydligt att generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Utskottet instämmer i regeringens analys om att generationsmålet är överordnat miljö kvalitetsmålen och att det därför bör placeras överst i målhierarkin. Generationsmålet

är mer övergripande än miljö kvalitetsmålen. Generationsmålet innebär, som regeringen framhåller, att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfyllda inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot att

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen
- en god hushållning sker med naturresurserna
- andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön
- konsumtionsmönstren för varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Syftet med strecksatserna är att ge vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs.

Generationsmålet strecksatser är övergripande för alla miljö kvalitetsmål och är avsedda att säkerställa att tvärsektorieella frågor integreras i miljö målssystemet. De ska därför ingå som kriterier när förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålen bedöms och i de konsekvensanalyser som görs för de strategier med etappmål och åtgärder som föreslås för att nå målen. Strecksatserna kan också vara utgångspunkter när målövergripande etappmål och indikatorer tas fram.

Ett motionsförslag har väckts om det övergripande målet, generationsmålet, där man vill tydliggöra att den svenska miljö- och hälsopåverkan i andra länder ska minska. Förslag har också väckts om två av strecksatserna under generationsmålet. Den fjärde strecksatsen ska, enligt förslaget, ändras från ”kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen” till ”kretsloppen är resurseffektiva och är på väg att befrias från farliga ämnen”. I den sjunde strecksatsen om konsumtionsmönstren föreslås att den internationella aspekten bör markeras.

Utskottet konstaterar att såväl generationsmålet som de närmare preciseringarna av vilka värden som ska skyddas förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Som regeringen anför behöver det svenska miljöarbetet ta hänsyn till Sveriges miljöpåverkan i andra länder. Styrmedel och åtgärder måste utformas på ett sådant sätt att Sverige inte exporterar miljöproblem, vilket bör tydliggöras i miljöpolitiken. Gränsöverskridande miljöpåverkan bör inte begränsas till effekter av konsumtion i snäv bemärkelse, och det är relevant att även väga in effekter av politiska beslut. Det tydliggörs i generationsmålet att arbetet med att lösa de svenska miljöproblemen ska ske utan att orsaka ökade

miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning och konstaterar att den internationella aspekten är väl tillgodosedd i det föreslagna generationsmålet.

Utskottet anser att det är viktigt att målen är ambitiösa men samtidigt möjliga att uppnå. Om ett mål uppfattas som omöjligt att uppnå finns, enligt utskottets uppfattning, risk för att inte tillräckliga ansträngningar görs för att nå målet. Detsamma gäller, enligt utskottet mening, för inriktningen för miljöpolitiken som framgår av strecksatserna under generationsmålet. Inriktningen för miljöpolitiken måste också vara relevant i förhållande till de styrmedel som vi förfogar över i Sverige.

När det gäller frågan om vem som ska besluta om målen anser utskottet att det är väsentligt att riksdagen fastställer generationsmålet och miljökvalitetsmålen. På så sätt säkerställs att målen blir föremål för en vidare prövning än om regeringen beslutar i frågan. Att alla etappmål normalt ska beslutas av riksdagen kan det finnas både fördelar och nackdelar med. Fördelen med att etappmålen fastställs av riksdagen kan vara att målen är väl förankrade och accepterade. Nackdelen är att beslutsprocessen kan ta lång tid. Flexibiliteten i miljömålsarbetet torde också öka om regeringen ges möjlighet att fatta beslut om etappmålen. Etappmålen kan då snabbt uppdateras vid ändrade förutsättningar och vid nya vetenskapliga rön. Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringens förslag om att riksdagen bör fastställa etappmål av stor vikt eller komplexitet är väl avvägt. På så sätt säkerställs det demokratiska inflytandet samtidigt som regeringen får en handlingsfrihet att anpassa övriga etappmål till omvärldsförändringar.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål. Motion MJ6 (mp, s, v) yrkandena 1–4 avstyrks i den mån de inte har tillgodosetts med vad utskottet har anfört.

Miljömålssystemet

Propositionen

Miljömålssystemet bör även fortsättningsvis omfatta 16 miljökvalitetsmål. Regeringen förordar däremot en förändrad bedömningsgrund för miljökvalitetsmålen som innebär att det tillstånd i miljön som miljökvalitetsmålen uttrycker eller förutsättningarna för att nå denna kvalitet behöver vara uppnådda inom en generation. Det innebär att ett miljökvalitetsmål bör bedömas som möjligt att nå om analysen visar antingen att det tillstånd i miljön som målet och dess preciseringar uttrycker kan nås, eller att tillräckliga åtgärder, nationellt och internationellt, är beslutade och förväntas vara genomförda inom en generation efter det att systemet infördes. Generationsmålet strecksatser bör också ingå i analysen som kriterier när förutsättningarna för att nå miljökvalitetsmålen bedöms.

Motionen

Enligt motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 5 var ett viktigt syfte med miljömåls-systemet var att skapa ett målstyrt system för att åtgärda de stora miljöproblemen. En styrka i miljömålsarbetet är i dag den tydliga kopplingen till miljötillståndet. Uppföljningen är konsekvent och vilar på naturvetenskaplig grund. Att ändra bedömningsgrunden för när ett mål ska anses vara nått undergräver en av de viktigaste principerna för miljömålsarbetet. Arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålen ska därför utgå från vad naturen tål och utifrån vetenskaplig forskning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens analys att den nuvarande bedömningsgrunden för miljö kvalitetsmålen har medfört att målen är svåra, och i vissa fall omöjliga, att nå. Enligt utskottets mening främjar inte detta förhållande ett effektivt miljöarbete. Utskottet delar regeringens uppfattning att miljö kvalitetsmålen ska vara ambitiösa och utmanande – men de bör vara formulerade på ett sätt som gör att de blir omöjliga att nå. Det kan leda till minskad trovärdighet och svårigheter att få till stånd effektiva åtgärder. Det är inte ett konstruktivt förhållningssätt att miljö målsuppföljningen signalerar att det blir allt svårare att nå miljö kvalitetsmålen trots att betydande resurser lagts ned på miljöarbetet, vilket resulterat i att tillståndet i miljön har förbättrats.

Utskottet anser också att det är angeläget att bedömningarna om möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet ska ge underlag för vilka insatser som ska prioriteras inom miljöpolitiken. Hur bedömningar görs behöver utvecklas vidare för att förbättra miljö målsuppföljningen. Som framgår av propositionen måste man ta hänsyn till att naturen har lång återhämtningstid, vilket medför att miljö kvalitetsmålen inte blir omöjliga att nå.

Vidare bör uppmärksammas att möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen till stora delar också är internationellt beroende, dvs. den nationella rådigheten är liten. Betydande insatser krävs inom EU och internationellt för att nå målen. Framför allt är de utsläppsrelaterade målen internationellt beroende jämfört med målen för naturtyper där den nationella rådigheten är relativt stor. När miljö kvalitetsmålen följs upp behöver den nationella rådigheten i förhållande till det internationella beroendet synliggöras.

Utskottet har tidigare framhållit att det är väsentligt att den internationella dimensionen inom miljöpolitiken tydliggörs. Sveriges miljö påverkas av utsläpp och aktiviteter i andra länder samtidigt som produktion och konsumtion i Sverige påverkar andra länders miljö. Utskottet förde fram att det är viktigt att klargöra omfattning och effekter av gränsöverskridande utsläpp och konsumtion eftersom detta påverkar såväl Sveriges som andra länders möjligheter att nå miljö mål (bet. 2009/10:MJU14). Enligt utskottets mening är det därför glädjande att det internationella sambandet kommer att synliggöras och beaktas.

Som regeringen framhåller bör bedömningar av om miljö kvalitetsmålen nås bygga på en värdering av hur genomförda insatser inom miljöpolitiken i dess helhet påverkar miljö kvalitetsmålen. Ett mål bör bedömas som möjligt att uppnå om analysen visar antingen att den miljö kvalitet som målet uttrycker kan nås eller att tillräckliga åtgärder, nationellt och internationellt, är beslutade och förväntas vara genomförda. Stora delar av den svenska lagstiftningen inom miljöpolitiken utformas genom samarbetet i EU. Globalt miljö samarbete samordnas ofta inom FN. Resultatet av sådant samarbete bör således ingå i bedömningen, liksom hur internationella överenskommelser följs.

Möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen är dessutom beroende av varandra och bör därför bedömas i ett sammanhang. Det innebär t.ex. att det i bedömningen av målen för naturtyper bör framgå hur de påverkas av t.ex. klimateffekterna. Detta förhållande är särskilt tydligt när det gäller miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* som är beroende av utvecklingen för flera miljö kvalitetsmål, men framför allt av *Begränsad klimatpåverkan*. Utskottet ansluter sig med det anförda till de synpunkter som regeringen framför när det gäller bedömningar om måluppfyllelse. Samtidigt vill utskottet understryka att det ligger i riksdagens intresse att löpande följa resultatet av miljöpolitiken och därmed sammanhängande frågor som rör huruvida man uppnår de mål som riksdagen har fastställt. Detta gäller exempelvis för regeringens årliga resultatredovisning till riksdagen som redovisas i budgetpropositionen. Utskottet utgår därför från att regeringen återkommer till riksdagen med information om det fortsatta arbetet med att utveckla bedömningsgrunden för miljö målen så att utskottet även fortsättningsvis kan följa miljö politikens genomförande. Därmed kan motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Etappmål

Propositionen

Regeringen förordar att delmålen ersätts av etappmål som utgör steg på vägen för att inom en generation skapa förutsättningar för att nå ett eller flera miljö kvalitetsmål. Etappmålen ska i större utsträckning vara målövergripande och mer inriktade på den samhällsomställning som behövs i ett generationsperspektiv. De kan även utgå från generationsmålet strecksatser och ange att en viss omställning ska vara genomförd eller att en viss kvalitet ska vara uppnådd.

Regeringen bör fastställa etappmål inom prioriterade områden för att underlätta möjligheterna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Tidigare fastställda delmål bör upphöra att gälla när nya etappmål beslutas.

I propositionen aviserar regeringen att en parlamentarisk beredning ska tillsättas med uppgift att ta fram beslutsunderlag med förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. De etappmål som utvecklas i miljö målssystemet framöver kommer därmed att bli föremål för politisk diskus-

sion och förankring. Genom att regeringen prioriterar områden och ger riktade beställningar till beredningen kommer etappmålen, och det följande åtgärdsarbetet, tydligare att fokusera på de områden där insatser bedöms vara mest angelägna.

Etappmål kan även tillföras miljömålssystemet genom att mål som beslutas inom EU eller genom internationella överenskommelser införlivas i miljömålssystemet.

Motionen

I motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 6 begärs att regeringen under 2011 återkommer till riksdagen med förslag till nya delmål och åtgärder och strategier som baseras på Miljömålsrådets förslag och remissinstansernas synpunkter. Det är delmålen snarare än de allmänt formulerade miljökvalitetsmålen som utgör underlag för miljöpolitiska åtgärder och prioriteringar inom olika samhällssektorer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning om att etappmål bör ersätta de nuvarande delmålen i miljömålssystemet. I detta ingår att etappmålen i stor utsträckning ska vara målövergripande och inriktas på den samhällsomställning som behövs i ett generationsperspektiv samtidigt som mål inom EU eller genom internationella överenskommelser införlivas i miljömålssystemet. Miljöarbetet torde bli mer systematiskt genom att alla de olika mål och åtaganden som Sverige har att efterleva, oavsett om de är nationella eller har beslutats inom EU eller i internationella sammanhang, ingår i ett samlat system. Sammantaget innebär detta att man markerar att etappmål är steg på vägen för att uppnå miljökvalitetsmål.

Utskottet välkomnar att en parlamentarisk beredning tillsätts med uppgift att ta fram beslutsunderlag med förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Utskottet anser att det är angeläget att etappmål inom miljömålssystemet blir föremål för politisk diskussion och förankring. Enligt utskottets bedömning är den politiska förankringen väsentlig för dels miljömålssystemets legitimitet, dels etappmålens utformning som i sin tur ligger till grund för de åtgärder som vidtas och uppföljningen av resultatet.

När det gäller den fortsatta utvecklingen av miljömålssystemet vill utskottet bl.a. hänvisa till det utvecklingsarbete som pågår kring den ekonomiska styrningen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård respektive 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Genom sin uppföljnings- och utvärderingsverksamhet har utskottet under flera år tagit en mycket aktiv del i detta arbete. Det pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras, vad gäller både innehåll och form. Utskottets synpunkter har handlat bl.a. om valet av indikatorer och deras koppling till mål som beslutats av riksdagen, behovet av att tydliga tidsserier redovisas för samtliga indikatorer, behovet av

uppföljningar av olika statliga insatsers resultat och bedömningar av hur insatserna bidrar till att målen nås samt önskemål om att resultatredovisningen tydligare inriktas på att redovisa och analysera resultat i stället för att redovisa nya insatser.

I betänkande 2009/10:MJU1 Utgiftsområde 20 noterade utskottet att regeringen i budgetpropositionen för innevarande år framhåller att riksdagens utskott har en viktig roll att spela när det gäller att precisera sina behov av resultatinformation och att föra en aktiv resultatdialog med regeringen. Utskottet ansåg att det är önskvärt att såväl riksdagens som regeringens och förvaltningens behov av resultatinformation beaktas i den fortsatta utvecklingen av miljömålssystemet. Av dessa skäl är det också väsentligt med en fortsatt god dialog mellan riksdagen och regeringen. Enligt utskottets mening gäller detta även de etappmål som ska tas fram med stöd av den parlamentariska beredningen.

Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 6 lämnas utan vidare åtgärd.

Miljömålssystemets organisation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om att de av riksdagen tidigare beslutade strategierna inte längre ska gälla utan ersättas med strategier som regeringen beslutar. Vidare avslås ett motionsförslag (mp, s, v) om att Miljömålsrådet ska vara kvar.

Jämför reservation 4 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen föreslår att de nu gällande och av riksdagen fastställda strategierna ersätts av strategier som beslutas av regeringen. Strategierna bör ersättas med en mer flexibel modell där regeringen beslutar om strategier inom prioriterade områden. Strategierna bör vara målövergripande och innehålla etappmål som är tydliga steg på vägen att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, samt styrmedel och åtgärder för att nå etappmålen.

När det gäller miljömålsuppföljningen får Naturvårdsverket samordningsansvar för uppföljningen med tillhörande rapportering. Därutöver får verket dels ett utökat ansvar för miljöinformationsförsörjningen, dels i uppgift att samordna en myndighetsgemensam plattform med forskaranknytning för att utveckla tillämpningen av samhällsekonomiska analyser inom miljömålssystemet.

Miljömålsrådet avvecklas som ett råd inom Naturvårdsverket. I stället redovisar Naturvårdsverket årligen en bedömning av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen och etappmålen. Minst en gång varje mandatperiod

redovisar Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen. Naturvårdsverkets redovisningar görs i samråd med berörda myndigheter.

Uppgifterna att följa upp och utvärdera miljö kvalitetsmålen skiljs åt i tid och i organisation från uppgiften att utveckla framåtriktade förslag. Ansvar för uppföljning och utvärdering bör, enligt regeringen, bli en tydligare myndighetsuppgift.

Regeringen anser att miljö målsuppföljningen fungerar förhållandevis bra, men för att få fram ett mer utvecklat beslutsunderlag med förslag till prioriteringar och nya styrmedel krävs ofta politiska avvägningar. Sådana prioriteringar ligger utanför myndigheternas mandat.

Av propositionen framgår att det forum för samverkan mellan myndighetschefer som Miljö målsrådet utgjort har varit en tillgång för miljö arbetet och har gett miljö frågorna en större tyngd inom berörda myndigheter. Det har också varit värdefullt med företrädare för kommuner, näringsliv och ideella organisationer som har deltagit i rådets arbete. Regeringen avser att inrätta ett forum med myndighetschefer (inklusive en landshövding) som har till uppgift att ge råd till miljö ministern. Därmed kan Miljö målsrådet upphöra som ett råd inom Naturvårdsverket.

Den parlamentariska beredning som man avser att tillsätta ska få i uppgift att ge råd till regeringen om hur miljö kvalitetsmålen kan nås. Beredningen bör i samverkan med myndigheter inom miljö målsystemet ta fram förslag till etappmål, styrmedel och åtgärder inom prioriterade områden i enlighet med regeringens direktiv till beredningen och myndigheterna.

När det gäller frågor som rör utvärdering av styrmedel och myndigheternas miljö arbete anser regeringen att insatserna för att nå miljö kvalitetsmålen bör utvärderas så att kunskapen om hur miljö kvalitetsmålen kan nås på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt ökar.

Motionen

I motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 7 framhålls att Miljö målsrådet bör vara kvar och inte avvecklas. Det nuvarande systemet borgar för att viktiga miljö frågor inte hamnar mellan stolarna och att betydelsefullt arbete inte avstannar. Enligt motionärerna är det värdefullt att få fackmyndigheternas bedömning av åtgärder som behövs för att nå etappmål, strategier och miljö kvalitetsmålen. Med det nuvarande systemet blir det faktiska miljö tillståndet tydligt och det finns också en öppenhet kring vilka åtgärder som genomförs och vilka som inte genomförs. Det är därför märkligt att regeringen föreslår att Miljö målsrådet läggs ned och att uppdraget att utforma förslag avskaffas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ingenting att erinra mot regeringens förslag om att ersätta de nuvarande strategierna inom miljö målsystemet med strategier som beslutas av regeringen. Analogt med resonemang i tidigare avsnitt vill utskottet

lyfta fram att det är väsentligt att säkerställa ett parlamentariskt inflytande i den förutsedda processen. Därmed instämmer utskottet i regeringens uppfattning att strategier och etappmål ska utvecklas med utgångspunkt i politiska prioriteringar.

Vad gäller motionsförslaget om att Miljömålsrådet ska bestå vill utskottet nämna att utskottet har goda erfarenheter av rådets arbete. Utskottet har följt rådets arbete och har tagit aktiv del av de underlag som presenterats. Exempelvis har utskottet sedan flera år anordnat ett miljömålsseminarium i samband med att rådet lämnat sin årliga rapport. Syftet har varit att fördjupa utskottets beslutsunderlag om effekterna av den förda miljöpolitiken. Utskottet instämmer emellertid i regeringens bedömning att ansvaret för uppföljning och utvärdering bör vara en tydlig myndighetsuppgift. Enligt utskottets mening är det önskvärt att beslutsunderlaget utvecklas med förslag till prioriteringar och nya styrmedel. När det gäller valet av styrmedel och åtgärder behövs ofta politiska avvägningar. Som regeringen anfört ligger sådana prioriteringar utanför myndigheternas mandat. Utskottet har i olika sammanhang, senast i yttrande till finansutskottet med anledning av 2010 års ekonomiska vårproposition (prop. 2009/10:100), framhållit att den mest kostnadseffektiva åtgärdskombinationen bör eftersträvas för att uppnå önskade mål så att man samtidigt uppnår en god ekonomi och hålllar med de gemensamma resurserna. Det redovisade ställningstagandet avsåg den svenska klimatpolitiken som även fortsättningsvis, enligt utskottet, ska baseras på ett brett spektrum av åtgärder med ekonomiska styrmedel som ett centralt inslag. Enligt utskottets mening kan detta förhållande äga giltighet inom hela miljöområdet.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens uttalande om att det finns ett fortsatt behov av att utvärdera och fortsätta utveckla styrmedel som används i miljöpolitiken samt att utveckla tillämpningen av samhällsekonomiska analyser för att få väl genomlysta förslag till åtgärder och styrmedel. En del miljöproblem kan inte åtgärdas på kort tid. Att genomföra stora förändringar kan vara nödvändigt av flera skäl men förutsätter genomgripande och allsidiga konsekvensanalyser.

Utskottet anser att det är positivt att regeringen avser att tillsätta en parlamentarisk beredning med företrädare för riksdagspartierna, vilket ger parlamentarisk bredd och förankring. Som framgår av propositionen ska beredningen biträdas av experter och sakkunniga från myndigheter, Regeringskansliet och icke-statliga organisationer. Beredningens huvuduppgift ska vara att ge råd till regeringen om hur arbetet med att uppnå miljökvalitetsmålen bör bedrivas. Den ska även i samverkan med myndigheter inom miljömålssystemet ta fram förslag till etappmål, styrmedel och åtgärder inom av regeringen prioriterade områden.

Som framgår av propositionen bör beredningen hantera miljöproblem som är särskilt angelägna för att stora värden står på spel. Det kan även röra sig om områden som karakteriseras av konflikter med andra samhällsintressen och som därigenom kräver svåra politiska avvägningar eller

områden som är särskilt komplexa och kännetecknas av stor osäkerhet. Det politiska mandatet blir på så sätt tydligt samtidigt som möjligheterna förbättras till avvägningar, både mellan olika miljökvalitetsmål och i förhållande till andra samhällsintressen.

Utskottet anser att den aviserade beredningen kan antas tillgodose behovet av att stimulera till debatt om miljöfrågor och främja medborgarnas deltagande i miljöarbetet. Beredningen kan vidare bidra till att göra avvägningar gentemot andra samhällsintressen som ofta krävs för att nå miljökvalitetsmålen. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 7 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Uppgifter i miljömålssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om miljörörelsens förutsättningar att föra dialog om miljömålen. Vidare avslås ett motionsförslag om att Sverige ska driva att internationella regler för handel och miljö ändras.

Jämför reservationerna 5 (s, v, mp) och 6 (s, v, mp).

Propositionen

Inom miljömålssystemet har de nationella myndigheterna haft tre olika ansvar, dvs. ansvar för miljökvalitetsmål, ansvar för övergripande miljömålsfrågor och särskilt sektorsansvar för miljömålsarbete. Detta förhållande ändras och förs samman till ett ansvar. De myndigheter som i dag har ansvar i miljömålssystemet får fortsättningsvis detta ansvar. Därutöver ges tre nya myndigheter ansvar i miljömålssystemet: Exportkreditnämnden, Kommerskollegium och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser. Denna grupp med myndigheter benämns ”myndigheter med ansvar i miljömålssystemet”.

Enligt propositionen innebär ansvaret att myndigheten inom sitt verksamhetsområde ska verka för att målen inom miljömålssystemet nås. Myndigheterna bör samråda med och bistå Naturvårdsverket med de underlag som behövs vid den samlade uppföljningen och utvärderingen av målen. Den parlamentariska beredningen bör i samverkan med myndigheter inom miljömålssystemet ta fram förslag till etappmål, styrmedel och åtgärder inom av regeringen prioriterade områden i enlighet med regeringens direktiv till beredningen och myndigheterna. De myndigheter som har ansvar för ett eller flera miljökvalitetsmål ansvarar även fortsättningsvis för samordningen av uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet. Regeringen preciserar omfattning och avgränsning av respektive myndighets ansvar i de berörda myndigheternas relevanta styrdokument.

Vad gäller regionala mål uppger regeringen att de beslutas av regionalt miljömålsansvariga myndigheter efter samråd med länets samverkansorgan eller motsvarande. Länsstyrelsen bör få ett tydligare ansvar att verka för att miljömålen nås. Länsstyrelsernas nuvarande samarbete om miljömålsuppföljning utvidgas till att omfatta även samverkan kring åtgärder. Länsstyrelserna ska vidare bidra till att föra in det regionala arbetet med miljö kvalitetsmålen i det regionala tillväxtarbetet.

Regeringen anser att kommunerna har stort ansvar för att miljö kvalitetsmålen nås. Miljöaspekterna kan i större utsträckning vägas in i politiska beslut. Kommunernas miljöarbete behöver i större utsträckning synliggöras och tillvaratas i miljömålssystemet.

Miljöarbetet hos företag är, enligt regeringen, avgörande för att nå miljö kvalitetsmålen. Näringsliv och myndigheter bör i större utsträckning tillsammans skapa nätverk och forum för dialoger kring miljömålen. På så sätt kan miljöfrågorna drivas framåt. Näringslivets miljöarbete behöver i större utsträckning synliggöras och tillvaratas i miljömålssystemet.

Regeringen anser vidare att miljöengagemanget och miljöarbetet hos ideella organisationer och bland medborgarna är viktigt för att nå miljö kvalitetsmålen. Ideella organisationer kan göra stora insatser genom att kommunicera miljöfrågorna som en del i arbetet för en hållbar samhällsutveckling. Ideella organisationers miljöarbete behöver i större utsträckning synliggöras och tillvaratas i miljömålssystemet.

Av propositionen framgår att flertalet miljö kvalitetsmål förutsätter en ambitiös miljöpolitik inom EU och i internationella sammanhang, vilket också tydliggörs i generationsmålet. Miljö kvalitetsmålen och etappmålen bör användas vid internationella förhandlingar. Strategier för internationella förhandlingar behöver utarbetas. I de strategier som tas fram för att nå miljö kvalitetsmålen, framför allt där den nationella rådigheten är liten, bör det ingå strategier för miljöarbete inom EU och internationellt.

Regeringen lyfter fram att frågan om global miljöpåverkan av svensk konsumtion studeras vidare med hänvisning till det arbete som pågår inom EU. Ett öppet handelssystem utgör kärnan i en globaliserad ekonomi och är nödvändig för dess återhämtning.

Motionen

Enligt motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 8 är miljö rörelsen en viktig aktör inom miljöpolitiken. Detta gäller såväl genom dess opinionsbildning som genom dess konkreta förslag. Miljö rörelsen bör därför ges samma förutsättningar som näringslivet att tillsammans med myndigheterna skapa nätverk och forum för dialoger kring miljömålen. Miljö rörelsen ska erbjudas samma förutsättningar som näringslivet att tillsammans med myndigheterna föra dialoger kring miljömålen.

I samma motion, yrkande 9, för man fram att de nuvarande spelreglerna för den internationella handeln skapar en olycklig och onödig konflikt mellan handel och miljö. Detta hämmar, enligt motionärerna, också miljöpoli-

tikens utveckling både nationellt och internationellt. Sverige bör därför agera för att internationella regelverk ändras så att handel och miljö blir ömsesidigt stödande. Länder som skärper miljökraven på produktionen av vissa varor bör också ha möjlighet att skapa en jämnare spelplan genom att t.ex. ställa miljökrav också på import av samma varor eller ställa krav på information till konsumenterna (t.ex. ursprungsmärkning). Miljöpolitiken ska inte användas i protektionistiska syften för att exempelvis stänga ute varor från fattiga länder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning av såväl ansvariga myndigheter inom miljömålssystemet som innebörden av detta ansvar. Enligt utskottets mening är tydliga ansvarsförhållanden, som också innefattar klargöranden om den samverkan som behöver ske med andra aktörer, av särskilt stor vikt för att goda resultat ska uppnås inom miljöpolitiken. Detta har bl.a. att göra med att det är många aktörer som måste bidra för att miljötillståndet ska bli bättre.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det är positivt att även kommunernas och näringslivets miljöarbete lyfts fram. Utskottet har erfarit att det bedrivs ett aktivt miljöarbete i många kommuner och företag. Det är angeläget att lyfta fram och synliggöra detta arbete för att åstadkomma spridningseffekter. På så sätt kan fler bli föregångare i den samhällsomställning som behövs för att skapa en hållbar utveckling.

När det gäller motionsförslaget om miljörörelsen delar utskottet motionärernas åsikt om att miljörörelsen är en viktig aktör inom miljöpolitiken. Utskottet delar också regeringens uppfattning om att miljöorganisationer och andra ideella organisationer som studieförbund och bostadsföreningar m.fl. kan göra stora insatser för att bidra till att nå miljö kvalitetsmålen. Ideella organisationer kan bidra med kunskap om miljö och driva på i miljöarbetet. Genom kontakter med myndigheter på nationell, regional och lokal nivå liksom i internationella organisationer och nätverk påverkar de beslut både nationellt och inom EU och överenskommelser i internationella sammanhang.

Utskottet anser således att miljöorganisationer har spelat och spelar en betydelsefull roll i genomförandet av miljöpolitiken. Utskottet ser inte att det finns några hinder i vare sig miljömålsstrukturen eller det arbete som regeringen aviserar för ett fortsatt gott samarbetet. I sammanhanget vill utskottet bl.a. hänvisa till den av regeringen förutskickade beredningen som ska biträdas av experter och sakkunniga från myndigheter, Regeringskansliet och icke-statliga organisationer. Utskottet utgår således från att den kunskap och det engagemang som finns inom miljöorganisationer och andra ideella organisationer även fortsättningsvis kommer att tas till vara inom arbetet med att uppnå miljömål.

Beträffande motionsförslaget om regler för handel och miljö konstaterar utskottet att regeringen utförligt redovisar frågor som rör det globala miljö-samarbetet inklusive frågor om hållbar konsumtion och produktion samt handel. Utskottet instämmer i regeringens bedömning om att ett öppet handelssystem utgör kärnan i en globaliserad ekonomi och är nödvändig för dess återhämtning. Sverige kan t.ex. indirekt påverka produktionsförhållanden och produkters innehåll framför allt genom märkning. Vårt arbete för en fri och öppen handel bör samtidigt bidra till handel med miljöförbättrande tekniker och ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart producerade varor och tjänster. Harmonisering av märkning och standarder eller skapandet av nya internationella sådana utgör en del av denna politik.

Som regeringen anför får det växande klimat- och miljöengagemanget inte användas som anledning för att bibehålla eller införa nya handelshinder. Sverige initierade under 2008 ett handelspolitiskt projekt för att bl.a. hjälpa utvecklingsländer att påverka utformningen av internationella klimatstandarder. Projektet ska leda till att skapa förutsättningar för ökad handel med klimatanpassade varor, tjänster och teknik bl.a. med stöd av standardiseringar.

Med hänsyn till det ovan anförda anser utskottet att motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 8 och 9 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Ekosystemtjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (mp, s, v) om att en strategi för att säkra ekosystemtjänster i Sverige bör tas fram.

Jämför reservation 7 (s, v, mp).

Propositionen

Ökad kunskap om ekosystemtjänster och deras värden är centrala i arbetet för att nå miljökvalitetsmålen och utgör en viktig grund i det fortsatta arbetet med att utveckla etappmål och strategier inom miljömålssystemet.

Det krävs, enligt regeringen, en större medvetenhet om värdet av ekosystemtjänster. Styrmedel kan behöva utvecklas för att man ska kunna hantera ekosystemtjänsternas ekonomiska värden. Bevarande och restaurering av ekosystem liksom hållbart nyttjande av ekosystemtjänster bör stimuleras enligt regeringen. Det är nödvändigt att skydda och restaurera ekosystem för att bevara och bygga upp naturens kapital som tillhandahåller ekosystemtjänster som är nödvändiga för samhället samt för att motverka klimatförändringarna och deras negativa konsekvenser. En strategi för att synliggöra värdet av ekosystemtjänster bör därför utvecklas enligt regeringen.

Regeringen framhåller vidare att ökad kunskap om ekosystemtjänster och deras värden är centrala i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen. Därför tydliggörs ekosystemtjänsternas betydelse inom miljömålssystemet i det utvecklade generationsmålet och säkerställer att ekosystemtjänster beaktas i det fortsatta arbetet med att utveckla etappmål och strategier inom miljömålssystemet. Försiktighetsprincipen och principen att förorenaren betalar är andra viktiga principer för arbetet med miljökvalitetsmålen.

Motionen

I motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 10 föreslår att en strategi för att säkra ekosystemtjänster i Sverige bör tas fram. I strategin bör bl.a. ingå program för att utbilda offentliga beslutsfattare om hur man för in hänsyn till ekosystemtjänster i det lokala, regionala och nationella beslutsfattandet samt utveckling av ekonomiska styrmedel för att främja ekosystemtjänster. Enligt motionärerna är den strategi som regeringen förordar otillräcklig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens analys om att kunskap om ekosystemtjänster och deras värden är centrala i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och en hållbar utveckling. Det är väsentligt att integrera värdet av ekosystemtjänster i ekonomiska ställningstaganden och politiska avvägningar. En viktig utgångspunkt är att den som orsakar skador på miljön i högre grad ska betala för att återställa skadan eller betala kostnaden för miljöskadan. Ekosystemtjänsterna ska utnyttjas för att utveckla en hållbar utveckling där värdet av naturens kapital ska erkännas som en grund för ekonomin och välfärden. En hållbar ekonomi ska hålla sig inom planetens ekologiska ramar.

Utskottet har tidigare behandlat förslag om ekosystemtjänster. Utskottet konstaterade att ekosystemtjänsternas betydelse för att säkra livsnödvändiga förhållanden har uppmärksammats alltmer på senare år. I sammanhanget noterade utskottet med tillfredsställelse att Europeiska rådet den 22 december 2009 antog rådsslutsatser om biologisk mångfald efter 2010 där vikten av ekosystemtjänster uppmärksammas.

På grundval av att ekosystemtjänster är nödvändiga för människans överlevnad och välbefinnande förutsatte utskottet att regeringen överväger behov av mål och strategier som syftar till att skydda, hållbart bruka och restaurera ekosystem. En offensiv miljöpolitik i Sverige måste bl.a. grundas på internationellt samarbete. Det är därför en viktig del i arbetet med frågor som är kopplade till mål och strategier att ta till vara de möjligheter som internationellt samarbete innebär. I detta sammanhang torde såväl Europeiska rådets slutsatser som kommissionens meddelande om biologisk mångfald utgöra viktiga bidrag till det svenska arbetet (bet. 2009/10: MJU14).

Mot denna bakgrund anser utskottet att det är positivt att regeringen lyfter fram vikten av att synliggöra värdet av ekosystemtjänster. Regeringen uppger att man som ett första steg avser att tillsätta en utredning med uppdrag att utveckla en strategi med verktyg för att synliggöra värdet av ekosystemtjänsterna och deras relevans för olika sektorer och näringar. Strategin ska kopplas till insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålen.

Utskottet, som inte vill föregripa resultatet av den aviserade utredningen, föreslår därför att motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 10 lämnas utan vidare åtgärd.

Miljö kvalitetsmålen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag till ändringar av miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan*, *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö* och *Säker strålmiljö*. Vidare avslås motioner om lagreglering när det gäller att mäta och rapportera utsläpp av växthusgaser (s), miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* innefattande kemikaliemarknaden (mp, s, v), miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning* (mp, s, v) samt miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* (mp, s, v).

Jämför reservationerna 8 (s, v, mp), 9 (s, v, mp) och 10 (s, v, mp).

Begränsad klimatpåverkan

Propositionen

Regeringen föreslår att det nuvarande delmålet till miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* ersätts av ett etappmål till 2020 med samma lydelse: Utsläppen för Sverige bör för år 2020 vara 40 % lägre än utsläppen år 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter. Detta innebär att utsläppen av växthusgaser år 2020 ska vara ca 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre för den icke handlande sektorn i förhållande till 1990 års nivå. Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som CDM.

Det nationella målet ska ge ett starkt bidrag till en global och övergripande klimatöverenskommelse. För de verksamheter som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter bestäms ambitionen för minskningen av utsläppen gemensamt på EU-nivån inom ramen för handelssystemets regler.

Upptag och utsläpp till och från skogsbruk och annan markanvändning bör för närvarande inte inkluderas i det nationella målet för 2020. När resultatet från förhandlingarna om en framtida internationell klimatregim föreligger bör frågan prövas på nytt.

Motionen

I motion MJ5 (s) begärs att regeringen tar initiativ till en obligatorisk mätning och rapportering av utsläpp av växthusgaser i företag, myndigheter och organisationer. Sverige utgör ett gott exempel när det gäller att tillämpa den internationellt frivilliga rapporteringsmodellen Global Reporting Initiative – GRI. Rapporteringen omfattar statliga bolag som årligen mäter utsläpp och lämnar uppgifter enligt modellen. Att mäta och rapportera utsläpp bör inte begränsas till de statliga bolag och företag som omfattas av handelssystemet med utsläppsrätter. En lagstiftning om att mäta och rapportera utsläpp av växthusgaser bör omfatta de flesta företag, myndigheter och organisationer över 10 anställda.

Utskottets ställningstagande

Utskottet godkänner regeringens förslag om att delmålet under miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* utgår och ersätts med ett etappmål av samma lydelse.

När det gäller övervakning och rapportering av utsläpp av växthusgaser följer Sverige, enligt uppgifter från Miljödepartementet, de internationella regler som gäller dels för EU:s åtaganden, dels för Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC) och Kyotoprotokollet.

Beträffande det aktuella motionsförslaget om att lagstifta om en utökad rapportering enligt GRI-modellen konstaterar utskottet att frågan har utretts av Statskontoret på uppdrag av Finansdepartementet. Statskontorets bedömning är att nuvarande redovisningssystem inte bör ersättas av GRI-modellen. Om GRI-modellen införs som ett ytterligare redovisningskrav bedömer Statskontoret att kostnaderna för statsförvaltningen skulle uppgå till minst 100 miljoner kronor årligen (Statskontorets rapport Ska myndigheter göra hållbarhetsredovisningar? 2009:17). Utskottet har inhämtat att Statskontorets rapport är under beredning inom Finansdepartementet. Motion MJ5 (s) avstyrks.

Bara naturlig försurning

Propositionen

Regeringen föreslår att miljökvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* omformuleras och får följande lydelse: De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Ned-

fallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Förslaget till ändrad lydelse innebär att formuleringen om luftföroreningarnas påverkan i form av korrosion på tekniskt material, kulturföremål och byggnader som är ovan jord tas bort. Motivet är att dessa effekter redan täcks av miljökvalitetsmålet *Frisk luft*. Med den föreslagna ändringen omfattar miljökvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* enbart skador som beror på nedfallet av luftföroreningar. Eftersom insatserna för att nå de båda miljökvalitetsmålen är desamma får förändringen inga konsekvenser för åtgärdsarbetet enligt regeringen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inga invändningar mot regeringens förslag. Därmed föreslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet *Bara naturlig försurning*.

Giftfri miljö

Propositionen

Regeringen föreslår att miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö* ändras och ska ha följande lydelse: Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

När det gäller precisering av miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö* är regeringens bedömning att detta innebär följande:

- Den sammanlagda exponeringen i arbetsmiljö, yttre miljö och inomhusmiljö för särskilt farliga ämnen är nära noll och är för övriga kemiska ämnen inte skadlig för människor.
- Förorenade områden är undersökta och vid behov åtgärdade.
- All fisk i Sveriges hav och sjöar är tjanlig som människoföda med avseende på innehållet av naturfrämmande ämnen.

Regeringen anser att preciseringarna av miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö* bör ses över i sin helhet eftersom man föreslår en förändrad lydelse. Det finns, enligt regeringen, behov av att tydliggöra lydelsen av miljökvalitetsmålet och att vid behov omformulera kvarvarande preciseringar samt utveckla nya preciseringar. Det handlar bl.a. om att tydliggöra innebörden av att halter av naturfrämmande ämnen är nära noll och vad som menas med bakgrunds nivåer, eftersom bakgrunds nivåer skiljer sig åt mellan olika platser i landet och kan skifta efter årstider och vid t.ex. jord- eller skogsbruk.

Miljömålsrådet har föreslagit ändringar i två preciseringar: dels den som rör den sammanlagda exponeringen för särskilt farliga ämnen, dels precisering att all fisk i Sveriges hav och sjöar är tjanlig som människoföda. Förslagen i Miljömålsrådets fördjupade utvärdering och remissinstansernas synpunkter till utvärderingen samt till miljömålsutredningens förslag bör ingå i underlaget till översynen av innebörden av miljökvalitetsmålet. Halter av naturfrämmande och naturligt förekommande ämnen ingår i den föreslagna lydelsen av miljökvalitetsmålet och de två preciseringar som rör halter av ämnen bör därför utgå. Till dess att en översyn har gjorts av innebörden av *Gifffri miljö* bör kvarvarande preciseringar kvarstå.

När det gäller förutsättningarna att nå miljökvalitetsmålet *Gifffri miljö* uppger regeringen att det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar att nå detta mål i sin helhet. Utvecklingen av regelverken för kemikalier, internationellt och inom EU, samt det nationella arbetet med att sanera förorenade områden förbättrar förutsättningarna för att uppnå miljökvalitetsmålet *Gifffri miljö*.

Delmålet om riktvärden för miljö kvalitet har uppnåtts och delmålet om dioxiner i livsmedel kan uppnås. Delmålet 6 om efterbehandling av förorenade områden kommer troligen inte att uppnås. Övriga delmål är mycket svåra att uppnå inom utsatt tid.

För att nå miljökvalitetsmålet *Gifffri miljö* krävs, enligt regeringen, ett stort antal insatser under lång tid. Nya regler bör främst beslutas internationellt och inom EU. En av hörnstenarna i arbetet för att nå miljökvalitetsmålet är att få mer kunskap om kemikalier och deras egenskaper. En annan är att genom substitution och ny teknik minska användning och spridning av farliga ämnen. Ett ambitiöst genomförande av Reach inom hela EU är en förutsättning för att nå miljökvalitetsmålet. Livscykelerspektiv på varor är nödvändigt för att minska spridningen av farliga ämnen och minska resursförbrukningen i samhället. Arbetet med sanering av förorenade områden bör effektiviseras.

När det gäller prioriterade frågor uppger regeringen att det för att nå miljökvalitetsmålet *Gifffri miljö* framför allt krävs åtgärder på internationell nivå och inom EU. Regeringen anser att Sverige bör vara en ledande aktör på den internationella arenan. Genomförande och utveckling av Reach är en av de stora utmaningarna framöver. Företagen har i och med den nya kemikalielagstiftningen ansvar för att ta fram kunskap om kemikalier och för att användare får information om kemiska ämnen. Vidare bör företagen vara pådrivande för att ytterligare förbättra den egna kemikaliekontrollen och ersätta farliga ämnen med mindre farliga (substitution) eller alternativa tekniker. Fortsatta insatser krävs i det internationella arbetet för att minska tillförseln av dioxiner och kvicksilver till miljön. Regeringen kommer särskilt att arbeta för att förhindra spridning av farliga ämnen genom varor. Varor bör ses i ett livscykelerspektiv, från val av råvaror och kemikalier till hantering av det avfall som uppstår. Utfasning av farliga ämnen bidrar till möjligheten att öka återanvändning och återvinning,

och därmed sparas råvaror och energi samtidigt som spridning av farliga ämnen förhindras. Takten i saneringen av förorenade områden bör öka genom att organisationen för sanering effektiviseras. Samhällets kemikaliehantering bör ses i ett hållbarhetsperspektiv och engagera alla aktörer i samhället.

Motionen

Enligt motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 11 innebär regeringens förslag till omformulering av miljökvalitetsmålet *Giffri miljö* att man gör det möjligt att sänka ambitionerna för att uppnå målet. Formuleringen att halterna av naturfrämmande ämnen är ”nära noll” samt att ämnenas påverkan på människan och ekosystemen är ”försumbara” är vag och oprecis. Miljömålen ska vara satta efter vetenskapliga fakta om vad som krävs för att nå ett tydligt miljöförbättrande mål. En vag och oprecis formulering försvårar ett konstruktivt arbete. Det är vidare olyckligt att miljömålsarbetet fördröjs då regeringen planerar en översyn av målet och uppger att man avser att återkomma med närmare precisering av målet.

I motion MJ4 (s) påpekas att kemikaliemarknaden är en snabbt växande marknad. Det finns i dag över 100 000 kemikalier registrerade, men kunskap saknas om hur farliga många ämnen är. Åtgärder behöver därför vidtas för att klara ut detta. Sådana åtgärder är exempelvis att tillsätta en FN-forskarpanel för kemikalier, att uppdra åt en forskargrupp att ta fram en ”Sternrapport” för kemikalier med syfte att redovisa kostnaderna för farliga och giftiga kemikalier globalt samt att uppmuntra företag att utveckla ”grön kemi”.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att de mål som fastställs ska vara ambitiösa och utmanande men möjliga att uppnå. I annat fall finns det risk att den styrning man vill åstadkomma genom att sätta mål undergrävs och det kan uppstå trovärdighetsproblem för såväl det aktuella målet som övriga miljökvalitetsmål. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det är positivt att man gör en översyn av miljömålets precisering eftersom det är viktigt att kunna prioritera de åtgärder som ger mest effekt i det fortsatta arbetet.

Som utskottet anfört tidigare i t.ex. betänkande 2009/10:MJU16 och som framgår av regeringens proposition är det internationella arbetet av mycket stor betydelse för att produktion och användning av farliga ämnen ska minska. Sverige är drivande inom den globala kemikaliestrategin SAICM (Strategic Approach to International Chemicals Management) för att produktion och användning av farliga ämnen ska minska. Inom Stockholmskonventionen sker insatser för att förbjuda användningen av de farligaste organiska ämnena.

Sverige är även pådrivande för att förhandlingarna om en ny global kvicksilverkonvention ska slutföras till 2013 och att konventionen ska innehålla ambitiösa åtaganden inom kvicksilvrets hela livscykel. Instrumentet

bör också få en öppning för reglering av andra ämnen som ger upphov till globala problem, om det skulle anses motiverat i framtiden. Regeringen förbereder det första förhandlingsmötet som kommer att äga rum i Stockholm under 2010. Det kan således konstateras att Sverige är aktivt i det internationella arbetet.

När det gäller de motionsförslag som rör olika åtgärder som bör vidtas för att bl.a. öka kunskapen om kemikalieanvändningen genom en "Sternrapport för kemikalier" vill utskottet peka på att denna fråga nyligen har behandlas av utskottet. Inom ramen för FN:s miljöprogram UNEP pågår ett arbete med att ta fram en rapport som ska beskriva de socioekonomiska kostnaderna för dagens kemikalieanvändning, Global Chemicals Outlook (bet. 2009/10:MJU16).

Beträffande företagens åtgärder för att minska kemikalieanvändningen konstaterar utskottet att regeringen utvecklar denna fråga i propositionen. Av underlaget framgår bl.a. att kemikalier hanteras i stor omfattning i hela samhället. Det är därför nödvändigt att alla aktörer tar sitt ansvar och vidtar lämpliga och långsiktiga åtgärder så att samhällets kemikaliehantering blir långsiktigt hållbar. Det innebär bl.a. att effektivt nyttja i huvudsak förnybara råvaror, minska avfallsmängderna och undvika farliga ämnen i tillverkning och användning av kemiska produkter. I det ingår att minska behovet av den i dag dominerande petroleumbaserade råvaran inom kemikalieindustrin. På det sättet kan kemikaliesektorn bidra till att även miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan uppnås.

Som regeringen framhåller har näringslivet en viktig roll i att gå före och ersätta farliga ämnen i större utsträckning än vad lagstiftningen kräver och att sprida information om farliga ämnen i varor. Information är nödvändig för att konsumenter ska kunna göra medvetna val. Miljöteknik som medverkar till att *Giftfri miljö* kan nå kan innebära konkurrensfördelar på marknaden. Stat, landsting och kommuner har möjlighet att genom offentlig upphandling driva på utfasningen av farliga ämnen. Miljöstyrningsrådet utvecklar kriterier för miljöanpassad upphandling som innehåller krav relaterade till miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*. Det finns bl.a. krav på att batterier, medicinsk utrustning, möbler och textilier inte ska innehålla vissa farliga ämnen, t.ex. bromerade flamskyddsmedel. Utskottet delar regeringens uppfattning att kriterier för att fasa ut farliga ämnen som kan användas vid offentlig upphandling bör fortsätta att utvecklas och att kunskapen om kriterierna bör fortsätta att spridas både till upphandlade enheter och till företag som är pådrivande för att fasa ut farliga ämnen.

Avslutningsvis vill utskottet nämna att regeringen i april 2010 lämnade två förslag till riksdagen som behandlar kemikalier. Det ena förslaget avser sanktioner för överträdelser av nya EU-regler om kemikalier som för närvarande är under behandling i riksdagen. Det andra förslaget rör ändrade tillsynsbestämmelser i miljöbalken med förutsedd riksdagsbehandling under hösten 2010. Förslagen syftar till att skapa förutsättningar för en mer ändamålsenlig och effektivare organisation för tillsynen av kemikalier.

Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis både är drivande för att skapa en starkare, mer effektiv och framåtsyftande global kemikaliepolitik och fortsätter att bedriva en aktiv politik på nationell nivå. Med det anförda förslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet *Giffri miljö*. De behandlade motionsförslagen MJ6 (mp, s, v) yrkande 11 och MJ4 (s) kan därmed lämnas utan vidare åtgärd.

Säker strålmiljö

Propositionen

Regeringen föreslår att miljökvalitetsmålet *Säker strålmiljö* omformuleras och får följande lydelse: Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Enligt regeringen omfattar miljökvalitetsmålet med sin nuvarande lydelse *Säker strålmiljö* endast skydd mot strålning i den yttre miljön. Många verksamheter kan leda till att människor utsätts för strålning, trots att strålningen i sig inte har någon betydelse för verksamheten utan snarare är en oavsiktlig konsekvens av den. Med den föreslagna ändringen tas begränsningen till den yttre miljön bort. Dessutom är målet otydligt när det gäller skyddet för andra organismer än människor. Strålsäkerhetsarbetet måste ses som en helhet och omfatta alla miljöer där någon kan utsättas för strålning och samtliga typer av strålning som kan leda till skadliga effekter.

Utskottets förslag

Utskottet har inget att invända mot regeringens förslag och föreslår att riksdagen godkänner förslaget om en ändring av miljökvalitetsmålet *Säker strålmiljö*.

Ingen övergödning

Propositionen

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte har någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. Bakgrunden redovisades i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130 s. 79 f., bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

I föreliggande proposition uppger regeringen att miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* innebär att

- nedfallet av luftburna kväveföreningar inte överskrider den kritiska belastningen gällande övergödning av mark och vatten någonstans i Sverige

- grundvatten inte bidrar till ökad övergödning av ytvatten
- sjöar och vattendrag när det gäller närsaltshalter uppfyller kraven på God status enligt definitionen i EU:s ramdirektiv för vatten
- näringsförhållandena i kust och hav i stort motsvarar det tillstånd som rådde under 1940-talet och att tillförsel av näringsämnen till havet inte orsakar någon övergödning
- svenska kustvatten uppfyller när det gäller närsaltshalter kraven på God status enligt definitionen i EU:s ramdirektiv för vatten
- skogsmark har ett näringstillstånd som bidrar till att bevara den naturliga artsammansättningen och att högst 5 % av skogsmarken har en upplagring av kväveföreningar som överskrider 5 kg kväve per hektar och år
- jordbruksmark har ett balanserat näringstillstånd som bidrar till att bevara en gynnsam ekologisk status i mark, odlingslandskapets biotoper och den omgivande miljön.

Förutsättningarna att nå miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* är, enligt regeringen, att det är möjligt att inom en generation skapa sådana förutsättningar om ytterligare åtgärder vidtas.

Delmålet om ammoniak är uppnått enligt regeringen. Ytterligare åtgärder krävs för att nå delmålen om utsläpp av fosfor- och kväveföreningar till vatten samt delmålet om utsläpp av kväveoxider till luft.

Insatser för att nå miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* innebär, enligt regeringen, att det krävs ytterligare åtgärder inom samtliga verksamheter som orsakar övergödning. Ett samordnat genomförande av de åtgärdsprogram som krävs inom ramen för vattenförvaltningen, genomförandet av det marina direktivet samt Helcoms aktionsplan för Östersjön är avgörande för att miljökvalitetsmålet ska kunna nås.

Övergödningen är ett av de största miljöproblemen i Sverige, och Östersjön är särskilt påverkad. Regeringen prioriterar havsmiljön och åtgärder mot övergödningen. Landsbygdsprogrammet 2007–2013 inrymmer en rad insatser för att förbättra vattenkvaliteten och minska växtnäring förlusterna från jordbruksmark. Från och med 2010 motsvarar dessa insatser över 800 miljoner kronor per år. Dessutom har vi avsatt över 1,3 miljarder kronor under perioden 2007–2012 i ett särskilt havsmiljöanslag i statsbudgeten till insatser för förbättring, bevarande och skydd av havsmiljön. Via havsmiljöanslaget har åtgärder för att minska övergödningen vidtagits som exempelvis syresättning av havsbottnar, reduktion av skarpsill och etablering av våtmarker.

Regeringen uppger vidare att i propositionen En sammanhållen svensk havspolitik (prop. 2008/09:170, bet. 2008/09:MJU29, rskr. 2008/09:299) presenterades en rad viktiga insatser mot utsläpp av fosfor- och kväveföreningar till vatten. I propositionen presenterades ROT-avdragets möjligheter för att underlätta åtgärdande av enskilda avlopp, en rad initiativ när det gäller utsläpp av toalettavfall från fartyg och båtar, skärpta regler för spridning av stallgödsel, utvidgning av förbudet för fosfater i tvättmedel till att

även gälla maskindiskmedel och ytterligare insatser inklusive förstärkningar av befintliga insatser inom landsbygdsprogrammet 2007–2013. Samtidigt infördes ett statligt bidrag till lokala vattenvårdssatsningar, "LOVA". Bidraget ska användas till kostnadseffektiva åtgärder för att minska utsläppen av fosfor- och kväveföreningar till Östersjön och Västerhavet.

Regeringen bedömer dock att fler åtgärder är nödvändiga för att minska övergödningen och redovisar därför vad som gjorts under 2009, men den anser också att presentera ytterligare insatser i en skrivelse om havsmiljö.

Motionen

I motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 13 uppmärksammas att utsläppen av fosfor och kväve är ett mycket stort problem och att omfattande åtgärder krävs för att komma till rätta med problematiken. De satsningar som regeringen presenterade i sin havspolitiska proposition var välkomna men räcker dessvärre inte. Större satsningar måste genomföras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare utvecklat sin syn på frågor om havsmiljön (bet. 2009/10:MJU15). Utskottet pekade bl.a. på att utgångspunkten för den svenska havsmiljöpolitiken är att Östersjön och Västerhavet ska återupprättas som ekosystem i ekologisk balans. Havsmiljön påverkas av mänsklig aktivitet på land. Utsläpp från jordbruket leder till övergödning, och utsläpp från industri- och avfallsanläggningar förorenar havet med kemikalier och hushållssopor. För att återskapa systemen till ett tillstånd där de skulle kunna fungera på ett hållbart sätt behövs kraftfulla insatser.

Sverige kan inte på egen hand rädda Östersjön eller Västerhavet. Haven är till sin natur internationella områden som kräver gränsöverskridande samarbete. Utskottet noterade därför med tillfredsställelse att Sverige har varit pådrivande i både EU-samarbetet och samarbetet inom ramen för mellanstatliga organisationer för att fastställa strategier med tydliga mål med konkreta åtaganden som behövs för att åstadkomma resultat. Utskottet nämnde särskilt att den gemensamma politiken för Östersjön var en av de svenska prioriteringarna under ordförandeskapet.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det är positivt att regeringen i maj 2010 presenterade skrivelsen 2009/10:213 Åtgärder för levande hav. I skrivelsen redogör regeringen för det fortsatta åtgärdsarbetet för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet. Tyngdpunkten ligger på att uppfylla åtagandena i Helcoms aktionsplan för Östersjön och på att nå de miljö kvalitetsmål som är av betydelse för havsmiljön. En central utgångspunkt är att arbetet med olika mål, processer och handlingsplaner som är styrande för havs- och vattenmiljöarbetet effektiviseras, samordnas och integreras. Enligt regeringen krävs det en större helhetssyn på vattenarbetet som sådant, varigenom havs- respektive övriga vattenfrågor bättre behöver samordnas och integreras, liksom att havsmiljöfrågorna tydligare behöver integreras i andra politikområden. I skrivelsen

redovisas också en svensk handlingsplan för det internationella havsmiljö-samarbetet samt åtgärder för minskad övergödning, ett rent och giftfritt hav och bevarande och hållbart nyttjande av havet och dess biologiska resurser.

Utskottet föreslår med det anförda att motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 13 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Levande skogar

Propositionen

Enligt riksdagens beslut innebär miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Bakgrunden redovisades i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36).

Miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* innebär, enligt regeringen, bl.a. att

- skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras
- skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls
- naturlig förnyring används på för metoden lämpliga marker
- skogarnas naturliga hydrologi värnas
- brändernas påverkan på skogarna bibehålls
- skötselkrävande skogar med höga natur- och kulturmiljövärden vårdas så att värdena bevaras och förstärks
- skogar med hög grad av olikåldrighet och stor variation i trädslagssammansättning värnas
- kulturminnen och kulturmiljöer värnas
- skogens betydelse för upplevelser och friluftsliv tas till vara
- hotade arter och naturtyper skyddas
- inhemska växt- och djurarter fortlever under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd
- hotade arter har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden så att livskraftiga populationer säkras
- främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte introduceras.

Regeringens bedömning att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* om ytterligare omfattande åtgärder vidtas. Det gäller både att hindra att skogar med höga naturvärden avverkas men också att se till att skogsbruket bedrivs så att både den biologiska mångfalden och skogens kulturlämnningar säkerställs. Delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark kan nås genom de ytterligare åtgärder som redovisas i propositionen. Delmålet om åtgärdsprogram för

hotade arter är uppnått. Delmålet om förstärkt biologisk mångfald bedöms kunna uppnås. Delmålet om skydd för kulturmiljövärden bedöms inte kunna nås.

När det gäller insatser för att nå miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* bedömer regeringen att det krävs ytterligare åtgärder. Det behövs fortsatta insatser för det långsiktiga skyddet av skogsmark. Delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark kan nås med de åtgärder som nu redovisas. Det krävs fortsatta insatser för att värna skogens kulturmiljövärden. Därutöver behövs fortsatt arbete för att bevara och utveckla skogens biologiska mångfald samt förstärkt hänsyn till vattenmiljöer.

De områden som är prioriterade är bevarande av skogar med höga naturvärden. Det krävs ytterligare insatser, främst när det gäller det formella skyddet där avsättningar av skogar med höga naturvärden måste fortsätta för att målet ska nås. Nya arbets sätt för att öka delaktighet och för att nå målen ska prövas. De frivilliga avsättningarna är fortsatt avgörande för att nå målet *Levande skogar*.

Skogsbrukets miljöhänsyn är också av stor betydelse för förstärkt biologisk mångfald. Åtgärder för att utveckla ett hållbart brukande av skogen är nödvändiga och Skogsstyrelsens förslag till precisering av hållbart brukande av skog bör utgöra en vägledning i arbetet. Ytterligare insatser för att utveckla och förbättra miljöhänsynen inom skogsbruket bör prioriteras, inte minst när det gäller hänsyn till vattenmiljöerna. Likaså bör värnandet av skogens kulturmiljövärden lyftas fram och insatser göras för att förbättra kunskapsläget och främja att hänsyn tas när man genomför skogliga åtgärder.

Regeringen uppger att den parlamentariska beredningen får i uppgift att ta fram beslutsunderlag för ett nytt etappmål för långsiktigt skydd av skogsmark i syfte att bidra till uppfyllelse av miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*. Förslaget ska innehålla en konsekvensanalys som bl.a. redovisar samhällsekonomiska konsekvenser.

I propositionen Hållbart skydd av naturområden (prop. 2008/09:214, bet. 2009/10:MJU9, rskr. 2009/10:28) anges att skyddet av skogar med höga naturvärden i syfte att nå miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* är av fortsatt hög prioritet samt att stora ansträngningar även fortsättningsvis bör göras av såväl staten som skogsägarna för att skyddsvärda skogar inte avverkas utan bevaras antingen som frivilliga avsättningar eller genom formellt skydd.

Vidare redovisas regeringens strategi för att nå delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark. Strategin slår bl.a. fast att det är av stor vikt att man ökar samverkan med markägarna. I det fortsatta arbetet med att skydda skogar med höga naturvärden är det viktigt att ta till vara markägarnas kunskap, engagemang och intresse för naturvårdsarbetet.

För att bevara och utveckla skogens biologiska mångfald för att nå miljökvalitetsmålet *Levande skogar* i ett generationsperspektiv krävs ett fortsatt integrerat angreppssätt där hela skogssektorn involveras, samt ytterligare åtgärder och insatser även inom ramen för andra miljökvalitetsmål.

Det krävs vidare särskilda insatser för att minska antalet skador på fornlämningar och kulturlämningar i samband med skogsbruksåtgärder. Skogsstyrelsens strategi för kulturmiljövård är därför ett viktigt instrument.

Motionen

I motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 12 konstateras att regeringen inte presenterar några åtgärder för att nå miljökvalitetsmålet *Levande skogar*. Man hänvisar till redan lagda propositioner som innebär att man genomför åtgärder som är steg i fel riktning eftersom regeringen prioriterar produktionsmålet i stället för miljömålet. Regeringen aviserar att den nya parlamentariska beredningen ska få i uppgift att ta fram beslutsunderlag för ett nytt etappmål för långsiktigt skydd av skogsmark. Det framgår inte om underlaget även ska innehålla förslag till strategier och åtgärder för att nå delmålet. Däremot anges att det ska innehålla en konsekvensanalys som bl.a. redovisar samhällsekonomiska konsekvenser. En sådan analys bör, enligt motionärerna, även redovisa de samhällsekonomiska konsekvenserna av att det långsiktiga målet inte nås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att insatserna för att nå miljökvalitetsmålet *Levande skogar* sammantaget innebär att biologisk mångfald tryggas och ekosystemtjänster säkerställs. Skogens värden för rekreation och friluftsliv främjas och kulturvärden tryggas. Om miljökvalitetsmålet inte kan nås i tid bedöms det vara svårt att återskapa förutsättningarna för att nå målet längre fram. Markanvändningen bedöms ha påverkat skogarna så att restaurering eller återskapande av nödvändiga naturmiljöer blir svårt eller omöjligt samtidigt som en irreversibel förlust av arter kan ha skett.

På grundval av detta välkomnar utskottet att regeringen avser att ge den parlamentariska beredningen i uppgift att ta fram underlag för ett nytt etappmål för långsiktigt skydd av skogsmark som kan bidra till att miljökvalitetsmålet *Levande skogar* uppnås. Utskottet anser att det är naturligt att en konsekvensanalys som bl.a. redovisar samhällsekonomiska konsekvenser genomförs. Det är, enligt utskottets mening, väsentligt att uppdraget utformas på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsmålet nås. Som framgått ovan innebär riksdagens beslut om miljökvalitetsmålet *Levande skogar* att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Utskottet som inte har anledning att föreslå regeringen någon förändring av målets lydelse utgår från att upp-

dragsformuleringen till beredningen blir ändamålsenlig. Därav följer att utskottet föreslår att riksdagen lämnar motion MJ6 (mp, s, v) yrkande 12 utan vidare åtgärd.

Övriga miljö kvalitetsmål

Propositionen

Som tidigare framgått uppger regeringen att miljömålssystemet även fortsättningsvis bör omfatta 16 miljö kvalitetsmål. I propositionen behandlas samtliga mål. Regeringen preciserar respektive mål, bedömer förutsättningarna för att nå målet och redovisar insatser för att nå målet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att tillägga när det gäller regeringens genomgång av övriga mål. De miljö kvalitetsmål som avses är *Frisk luft, Skyddande ozonskikt, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*. Det är, enligt utskottets mening, värdefullt att regeringen har presenterat en samlad redogörelse för alla miljö kvalitetsmål kopplat till såväl förutsättningar att nå målen som fortsatta insatser. När det gäller redovisningen av levande sjöar och vattendrag noterar utskottet att denna innehåller vissa fel, som också framgår av propositionen. Regeringen har dock inte föreslagit några förändringar av den lydelse som riksdagen tidigare har fastställt.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. En ny målstruktur för miljöarbetet, punkt 1 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål med de ändringarna dels att etappmålen normalt ska fastställas av riksdagen, dels att generationsmålet ska vara: ”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, samtidigt som svensk miljö- och hälsopåverkan i andra länder minskar.”

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ6 yrkandena 1–4 och bifaller delvis proposition 2009/10:155 punkt 1.

Ställningstagande

Vi beklagar att regeringen inte lämnar ett förslag till riksdagen som bygger på underlag från Miljömålsrådet. Rådet lämnade ett nästan heltäckande förslag på delmål och åtgärder för att intensifiera arbetet i den senaste utvärderingen *Nu är det bråttom!* I stället för att genomföra åtgärderna valde regeringen att tillsätta en utredning och baserar nu omfattande förändringar av miljömålssystemet på utredningens förslag. Detta innebär att strategier och åtgärder skjuts på framtiden för att man ska kunna nå målet.

Regeringens förslag till generationsmål är också otillräckligt. Målet bör vara att vi ska lösa våra miljöproblem samtidigt som vårt bidrag till miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser minskar. Generationsmålet bör därför formuleras enligt följande:

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta *samtidigt som svensk miljö- och hälsopåverkan i andra länder minskar.*”

Vi delar inte regeringens uppfattning om hur två strecksatser under generationsmålet ska formuleras.

För det första anser vi att strecksatsen om kretsloppen bör lyda ”kretsloppen är resurseffektiva och är på väg att befrias från farliga ämnen”. Regeringens syn, som innebär att kretsloppen ”så långt som möjligt” ska befrias från farliga ämnen, är alltför diffus och inrymmer betydande tolkningsmöjligheter.

För det andra anser vi att strecksatsen om att ”konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt” bör kompletteras med den internationella aspekten. Det gör utredningen i sitt förslag. Vi anser därför att strecksatsen bör lyda ”konsumtionsmönstren av varor och tjänster i Sverige orsakar minsta möjliga miljö- och hälsoproblem både i Sverige och utomlands”.

Regeringen föreslår att huvudregeln ska vara att etappmålen beslutas av regeringen och inte av riksdagen. Vi anser att en sådan ansvarsfördelning innebär en alltför stor skillnad mellan tidsperspektivet för måluppfyllelse (generationsmålet) och de styrmedel som riksdagen beslutar om och som har en kortsiktig verkan. Riksdagen bör också ta ansvar för att mer närliggande mål nås. Vi anser därför att huvudregeln bör vara att etappmålen beslutas av riksdagen. Detta skapar mer tyngd och större kontinuitet i arbetet. Det skapar också en större tydlighet och trygghet i myndigheternas och andra aktörers arbete. Vi instämmer därmed med många remissinstanser som befarar att arbetet blir ryckigt och ostrukturerat om etappmålen inte beslutas av riksdagen. Regeringen ska kunna komplettera med ytterligare etappmål, t.ex. i de fall där etappmålen behöver korrigeras alltför ofta för att hinna förankras i riksdagen.

2. Miljökvalitetsmålen, punkt 2 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ6 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens förslag att ändra bedömningsgrunden för när ett mål ska anses vara nått undergräver en av de viktigaste principerna för miljömålsarbetet. Det är därför viktigt att betona att det tydligt måste framgå att arbetet med miljökvalitetsmålen ska utgå från vad naturen tål och utifrån bästa vetenskapliga forskning. Att ta hänsyn till vad (en för

tillfället) sittande regering bedömer som samhällsekonomiskt realistiskt är att fjärma sig långt från miljömålssystemets ursprungliga intentioner. Regeringens förslag ger också en möjlighet att förskjuta åtgärder i tid.

Regeringens förslag till ändrad bedömningsgrund bidrar till ändrade bedömningar för miljömålen *Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Levande skogar*. Propositionens redogörelse för den ändrade bedömningen av respektive mål är mycket vaga och översiktliga. Detta tyder på att ändringen öppnar för mer godtycke och hypoteser. Till exempel verkar man ta ut vinsterna av åtgärdsprogram för miljö kvalitetsnormer av vattendirektivet i förskott, trots att erfarenheterna av åtgärdsprogrammen för att klara EU:s luftdirektiv knappast motiverar detta.

3. Etappmål, punkt 3 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10: MJ6 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till nya delmål eller etappmål, samt strategier och åtgärder för att nå dessa, baserat på Miljömålsrådets förslag och remissinstansernas synpunkter. Detta bör ske så att riksdagen kan fatta beslut under 2011.

Regeringens förslag som också innebär att etappmålen ska beslutas av regeringen kommer att påtagligt försvaga systemet. Det är delmålen snarare än de allmänt formulerade miljö kvalitetsmålen som kommer att utgöra underlag för miljöpolitiska åtgärder och prioriteringar inom olika samhällssektorer. Miljö- och jordbruksutskottet uppmärksammade detta förhållande i samband med att miljömålssystemet antogs 1999, vilket också i stor utsträckning varit fallet.

Regeringen hade kunna undvika ett glapp genom att i samband med denna proposition föreslå nya delmål eller etappmål, samt strategier och åtgärder för att nå dessa, baserade på Miljömålsrådets förslag och remissinstansernas synpunkter. Då skulle myndigheterna och andra aktörer ha gällande etappmål att arbeta efter under tiden som det nya systemet sätter sig. Genom att inte föreslå nya etappmål och åtgärder för att nå dessa förhåller regeringen miljöarbetet kraftigt. Detta går stick i stäv med budskapet i *Nu är det bråttom*. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Miljömålsrådet, punkt 4 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ6 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser att Miljömålsrådet ska vara kvar. Rådet bör även i fortsättningen ansvara för årliga uppföljningar av miljömålen och för att vart fjärde år ta fram en fördjupad utvärdering med förslag till nya etappmål samt strategier och åtgärder för att nå dessa. I stället för att lägga ned Miljörådet bör regeringen se över arbetsfördelningen mellan rådet, myndigheterna och beredningen.

Vi anser att det finns ett stort värde i att ett samlat förslag tas fram regelbundet i en bred process. Det nuvarande systemet borgar för att viktiga miljöfrågor inte hamnar mellan stolarna och att betydelsefullt arbete inte avstannar för att mediernas eller miljörelsens uppmärksamhet för tillfället riktas på andra frågor. Det är också värdefullt att få fackmyndigheternas bedömning av vad som behövs för etappmål, strategier och åtgärder för att nå de övergripande miljömålen. Med dagens system läggs alla kort på bordet, det faktiska miljötilståndet visas upp och det finns en öppenhet kring vilka åtgärder som genomförs och vilka som inte genomförs.

Under de år som arbetet med miljömålen har bedrivits – och den bristande måluppfyllelsen har diskuterats – har Miljömålsrådets förslag till åtgärder sällan inneburit problem. Tvärtom, till en början förekom ofta kritik om att bristen på förslag försenade det politiska arbetet. Därför anser vi att det är mycket märkligt att regeringen tänker lägga ned Miljömålsrådet och att uppdraget att utforma förslag avskaffas. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Miljörelsen och miljömålen, punkt 6 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ6 yrkande 8.

Ställningstagande

Miljörörelsen spelar en viktig roll för att utforma politiken, såväl genom sin opinionsbildning som genom sina konkreta förslag. Miljörörelsen bör därför ges samma förutsättningar som näringslivet att tillsammans med myndigheterna skapa nätverk och forum för dialoger kring miljömålen. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Regelverk för handel och miljö, punkt 7 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ6 yrkande 9.

Ställningstagande

Det är viktigt att uppmärksamma hur konsumtion, produktion, handel, bistånd och olika beslut i vårt land påverkar miljön i andra länder. I frånvaro av minimiregler för miljöskydd riskerar ökad handel att leda till miljödumping och export av miljöpåverkan. De nuvarande spelreglerna för den internationella handeln skapar en olycklig och onödig konflikt mellan handel och miljö. Detta hämmar också miljöpolitikens utveckling både nationellt och internationellt. Vi anser därför att Sverige bör agera för att internationella regelverk ändras så att handel och miljö blir ömsesidigt stödjande. Länder som skärper miljökraven på produktionen av vissa varor bör också ha möjlighet att skapa en jämnare spelplan genom att t.ex. ställa miljökrav också på import av samma varor eller ställa krav på information till konsumenterna (t.ex. ursprungsmärkning). Miljöpolitiken ska inte användas i protektionistiska syften för att exempelvis stänga ute varor från fattiga länder. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Ekosystemtjänster, punkt 8 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ6 yrkande 10.

Ställningstagande

Regeringen anför att en strategi för att synliggöra värdet av ekosystemtjänster bör utvecklas. Det är bra, men otillräckligt. Vi anser att regeringen bör ta fram en strategi för att säkra ekosystemtjänster i Sverige. I strategin bör bl.a. ingå program för att utbilda offentliga beslutsfattare om hur man för in hänsyn till ekosystemtjänster i det lokala, regionala och nationella beslutsfattandet samt utveckling av ekonomiska styrmedel för att främja ekosystemtjänster. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Giffri miljö, punkt 11 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljö kvalitetsmålet Giffri miljö samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:155 punkt 5 och motionerna 2009/10:MJ4 och 2009/10:MJ6 yrkande 11.

Ställningstagande

Vi konstaterar att kemikaliemarknaden är en snabbt växande marknad. Det finns i dag över 100 000 kemikalier registrerade, men vi vet väldigt lite om hur farliga många av dessa ämnen är. Vi behöver därför klara ut detta. Åtgärder som behöver vidtas är: tillsätta en FN-forskarpanel för kemikalier, uppdra åt en forskargrupp att ta fram en "Sternrapport" för kemikalier med syfte att redovisa kostnaderna för farliga och giftiga kemikalier globalt samt uppmuntra företag att utveckla "grön kemi" och efterleva substitutionsprincipen av farliga kemikalier.

Mot denna bakgrund är vi bekymrade över att regeringen föreslår att miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* omformuleras. Enligt vår uppfattning innebär detta att det blir möjligt att sänka ambitionerna för att nå målet. Formuleringen att halterna av naturfrämmande ämnen är ”nära noll” samt att ämnenas påverkan på människa och ekosystem är ”försumbara” är vag och oprecis. Miljömålen ska, enligt vår uppfattning, grundas på vetenskapliga fakta om vad som krävs för att nå ett tydligt mål som innebär att miljön förbättras. En vag och oprecis formulering av målet försvårar ett konstruktivt arbete. Det är vidare olyckligt att miljömålsarbetet fördröjs eftersom regeringen uppger att man avser att återkomma med en närmare precisering av innebörden av miljö kvalitetsmålet och planerar en översyn av målet. Det är beklagligt att regeringen inte förmår att ge en helhetsbild av miljömålsarbetet i propositionen. I avvaktan på att regeringen återkommer till riksdagen med en sådan redovisning och konkreta åtgärder för att nå målet godtar vi regeringens förslag. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Ingen övergödning, punkt 13 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10: MJ6 yrkande 13.

Ställningstagande

Utsläppen av fosfor och kväve är ett mycket stort problem och regeringen behöver vidta omfattande åtgärder. Naturvårdsverket redovisade i juli 2009 en åtgärdsplan för att klara Sveriges beting i Baltic Sea Action Plan (BSAP). I rapporten presenteras en mängd olika förslag på åtgärder. Det största och mest kostsamma problemet är övergödningen, vilken beräknas stå för 90 % av kostnaderna. För att klara det nationella betinget ska utsläppen till Östersjön, Öresund och Kattegatt av fosfor minska med 290 ton och utsläppen av kväve med 21 000 ton. Med de redovisade förslagen beräknas utsläppen kunna minska med 15 400 ton kväve och 170 ton fosfor. De satsningar som regeringen presenterade i sin havspolitik proposition var välkomna men räcker dessvärre inte. Större satsningar måste till. Vi beklagar att regeringen har valt att inte redogöra för vilka åtgärder man avser att vidta i denna proposition. I stället hänvisar man till en kommande havsmiljöskrivelse som ska läggas fram senare i vår. Till en början uppgav regeringen att det skulle komma en havsmiljöproposition som

skulle presenteras samtidigt som den nu behandlade miljömålspropositionen. Regeringen förhalar således ett aktivt arbete för att minska övergången. Detta är djupt beklagligt. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Levande skogar, punkt 14 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ6 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi beklagar att regeringen inte presenterar några åtgärder för att nå miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* utan att man hänvisar till redan lagda propositioner. Dessa propositioner innehåller åtgärder som inneburit steg i fel riktning för miljö- och naturvården. Regeringen prioriterar produktionsmålet i stället för miljömålet. Regeringen aviserar att den kommer att ge den nya parlamentariska beredningen i uppgift att ta fram beslutsunderlag för ett nytt etappmål för långsiktigt skydd av skogsmark. Det framgår inte om förslaget även ska innehålla förslag till strategier och åtgärder för att nå delmålet. Däremot anges att förslaget ska innehålla en konsekvensanalys som bl.a. redovisar samhällsekonomiska konsekvenser. En sådan analys bör även redovisa de samhällsekonomiska konsekvenserna av att det långsiktiga målet inte nås. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:155 Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete:

1. Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål (avsnitt 3.2 och 3.3).
2. Riksdagen godkänner regeringens förslag om att de av riksdagen tidigare beslutade strategierna för att nå miljökvalitetsmålen inte längre ska gälla utan ersättas med strategier som regeringen beslutar (avsnitt 4.3.2).
3. Riksdagen godkänner regeringens förslag om att delmålet under miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan utgår och ersätts med ett etappmål av samma lydelse (avsnitt 7.3).
4. Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning (avsnitt 9.3).
5. Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö (avsnitt 10.1).
6. Riksdagen godkänner regeringens förslag om en ändring av miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö (avsnitt 12.1).

Följdmotionerna

2009/10: MJ4 av Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kemikaliemarknaden.

2009/10: MJ5 av Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en obligatorisk mätning och rapportering av utsläpp av växthusgaser i företag, myndigheter och organisationer.

2009/10: MJ6 av Tina Ehn m.fl. (mp, s, v):

1. Riksdagen beslutar att etappmålen normalt ska beslutas av riksdagen.

2. Riksdagen beslutar att generationsmålet ska vara: ”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, samtidigt som svensk miljö- och hälsopåverkan i andra länder minskar.”
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att generationsmålets strecksats om kretsloppen bör lyda ”kretsloppen är resurseffektiva och är på väg att befrias från farliga ämnen”.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att generationsmålets strecksats om konsumtionsmönstren bör lyda ”konsumtionsmönstren av varor och tjänster i Sverige orsakar minsta möjliga miljö- och hälsoproblem både i Sverige och utomlands”.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bedömningsgrunden för miljömålen inte ska ändras.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen 2011 bör lägga fram förslag till nya delmål och åtgärder och strategier.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Miljömålsrådet inte bör avvecklas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att miljörelsen bör erbjudas samma förutsättningar som näringslivet att tillsammans med myndigheterna föra dialoger kring miljömålen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förändra internationella regelverk så att handel och miljö blir ömsesidigt stödjande samt om skapandet av en jämnare spelplan.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en strategi för att säkra ekosystemtjänster i Sverige.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljö kvalitetsmålet Levande skogar.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning.